

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*

ACADEMIC LEADERSHIP OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL AGE

วรินทร์รา ภัคัมพาพันธ์¹, ธาณี เกสทอง² และ วรกฤต เกื่อนช้าง³

Warinthara Pukumpapun¹, Thanee Gesthong² and Worrakrit Thuenchang³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan campus, Thailand

Corresponding Author's Email: warinthara2524@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้ก้าวทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในบริบทนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำพาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิด การบริหารงานของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้พัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีคุณภาพของนักเรียนต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ยุคดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา

* Received 20 October 2024; Revised 29 October 2024; Accepted 29 December 2024

Abstract

The purpose of this article is to study and analyze the academic leadership of educational administrators in the digital era, particularly in the context of technological changes that significantly impact education management. Educational administrators play a crucial role in driving education to keep pace with the transformations of the modern world. Studying academic leadership in this context will help to understand the essential characteristics and skills that educational administrators need to lead their organizations effectively towards achieving educational goals in the digital age. Therefore, it is necessary for educational administrators to adapt their attitudes and management concepts to align with the ongoing changes, in order to enhance the academic work of their institutions using digital technology. This technology serves as a vital mechanism for achieving educational objectives, ultimately leading to improved educational quality and quality learning outcomes for students

Keyword : Academic leadership, Digital age, Educational administrators

บทนำ

ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ทุกคนที่อาศัยอยู่ภายใต้ความก้าวหน้าแห่งเทคโนโลยี ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดความทัดเทียม ความทันสมัย และสามารถก้าวทัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทุกสังคมถูกเชื่อมโยงเป็นสังคมเดียวกัน และเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2550)

ผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ แต่ละประเทศต้องเรียนรู้เพื่อ ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทาย จากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวได้คือ การพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อให้สังคมและ ประเทศชาติมีความก้าวหน้า การศึกษาในยุคใหม่จะต้องมีการ

เปลี่ยนแปลง และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งหวังให้สังคมเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร มีการเปลี่ยนแปลงทาง ค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อ รวมทั้งแนวทางการดำเนินชีวิต อีกทั้งระดับการศึกษา ความต้องการ ของบุคคล ผู้บริหารองค์กรในปัจจุบันต้องมี การเตรียมพร้อมรับมือให้สามารถบริหารจัดการองค์กรให้ดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้ (มัทนา วังถนอมศักดิ์, 2550) ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะส่งเสริมให้การบริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารในการมีอิทธิพลและกระตุ้นส่งเสริมให้ครูและบุคลากรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายโดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีองค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนางานด้านการเรียนการสอน การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานวิชาการ และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูทำให้เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตรและร่วมมือร่วมใจกันทำงาน มีความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานและพัฒนางานวิชาการ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำเป็นผู้ริเริ่มสร้างแรงบันดาลใจ เป็นที่ปรึกษาตลอดจนให้คำแนะนำความช่วยเหลือแก่ครูและบุคลากร เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ (Wannasri, 2010) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการศึกษา เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีในการศึกษานั้น สามารถช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Polly, 2010)

ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้นำทางวิชาการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสถานศึกษาและเป็นแนวทางในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารเป็นขั้นตอนการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยการวางแผน การจัดการองค์กร การสั่งการ และการประสานความร่วมมือผ่านบุคลากรเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายการบริหาร ดังนี้ ดวงนภา เตปะ (2562) กล่าวว่า การบริหารคือกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรโดยอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการใช้บุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ทำหน้าที่ในการวางแผนการ จัดองค์การ จัดการทำงาน สั่งการและควบคุมการทำงานให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์ (2561) ได้อธิบาย การบริหารไว้ว่า การบริหารคือกระบวนการที่ทำให้สำเร็จวัตถุประสงค์โดยผ่านบุคคลโดยองค์ประกอบของการบริหาร ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดการองค์กร การกำหนดนโยบาย การบริหาร และการควบคุม และยังหมายถึงกระบวนการทำงาน ซึ่งทำกับบุคคลอื่นที่ต้องอาศัยคนอื่นๆ ซึ่งอาจทำกับบุคคลอื่นหรือผ่านบุคคลอื่น โดยต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการทำงานเพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ปนัดดา นกแก้ว (2562) ได้อธิบายการบริหารไว้ว่า การบริหารคือกระบวนการที่ผู้บริหารและบุคคลในองค์กรทำกิจกรรมร่วมกันมีการวางแผนจัดการองค์กร การควบคุมและจัดคนเข้าทำงาน ผู้บริหารเป็นผู้นำในการบริหารโดยอาศัยปัจจัยด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ บุคคล กระบวนการ และเทคโนโลยีในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยอาศัยความร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลภายในองค์กร โดยอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการใช้บุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ทำหน้าที่ในการวางแผนการ จัดองค์การ จัดการทำงาน สั่งการและควบคุมให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ความสำคัญของการบริหารวิชาการ

งานด้านวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญสูงสุด เพราะจุดหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามความต้องการ งานวิชาการจึงเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการเป็นอันดับแรก รวมทั้งต้องทุ่มเท ส่งเสริม พัฒนา

ปรับปรุงการบริหารวิชาการให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการที่ได้ให้ความสำคัญของการบริหารวิชาการไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2556) กล่าวว่า การบริหารวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ มาตรฐานคุณภาพ การศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารวิชาการประสบผลสำเร็จ การบริหารงานวิชาการจึงนับว่ามี บทบาทสูงสุดต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษาให้ได้คุณภาพ การกระจาย อำนาจการบริหารวิชาการ จากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาได้ บริหารงานด้านวิชาการโดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น และเพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐาน และมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และเพื่อให้ สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

สรุป การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับการวางแผน จัดการ และควบคุมกิจกรรมทางวิชาการทั้งหมดภายในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางวิชาการที่กำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การส่งเสริมการเรียนรู้ และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของชุมชนและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

ความหมายของผู้นำยุคดิจิทัล

Flanagan, Jacobson (2003) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่มีภารกิจต่อนักเรียน เป็นความแน่วแน่มั่นคงต่อภารกิจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยมีการใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสม มีวิสัยทัศน์ที่กำหนดให้มีการใช้เทคโนโลยีสำหรับการศึกษา

Nak Ai (2006) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการบริหารงานของผู้ที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายของเทคโนโลยีโดยใช้คุณลักษณะของผู้นำตลอดจนกระบวนการบริหารปฏิบัติทางวิชาชีพ

Kerdtip (2006) ได้ให้ความหมายว่า เป็นลักษณะของบุคคลที่สามารถใช้เทคโนโลยีเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและรู้จักนำความรู้เหล่านั้นไปบูรณาการกับการจัดการศึกษาให้เป็นหนึ่งเดียวอย่างมีความหมาย

สรุป ผู้นำยุคดิจิทัล หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทในการนำพาองค์กรหรือทีมในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์และข้อมูลได้อย่างชัดเจนสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมในองค์กรโดยมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการกับการบริหารจัดการและพัฒนากลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

Gickman (2007) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่มีประสิทธิผลว่ามียอดประกอบหลัก 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ (Knowledge) เป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อใช้ในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา มียอดประกอบย่อย คือ

- 1.1 ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผล
- 1.2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล
- 1.3 ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา
- 1.4 ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหาร
- 1.5 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารการเปลี่ยนแปลง
- 1.6 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
- 1.7 ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

2. ด้านภาระหน้าที่ (Tasks) เป็นภาระหน้าที่ที่สัมพันธ์กับด้านความรู้มีองค์ประกอบ คือ

- 2.2 การนิเทศและประเมินผลการสอน
- 2.2 การพัฒนาบุคลากรและทีมงาน
- 2.3 การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 2.4 การพัฒนากระบวนการกลุ่ม
- 2.5 การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยในชั้นเรียน

2.6 การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้

2.7 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน

3. ด้านทักษะ (Skills) เป็นการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน จำแนกเป็น 9 ด้าน ดังนี้

3.1 ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership skills)

3.1.1 ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.1.2 ทักษะการติดต่อสื่อสาร

3.1.3 ทักษะการนิเทศการเรียนการสอน

3.1.4 ทักษะการแนะแนวทางการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่ม

3.2 ทักษะด้านเทคนิค (Technical skills)

3.2.1 ทักษะการกำหนดเป้าหมายและการกำหนดวิสัยทัศน์

3.2.2 ทักษะการประเมินผลและการวางแผน

3.2.3 ทักษะการสังเกตการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

3.2.4 ทักษะการวิจัยและประเมินผล

3.2.5 ทักษะการพัฒนาตนเอง

สรุป คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง คุณสมบัติที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำการศึกษาไปสู่ความสำเร็จและพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีความสามารถในการตัดสินใจ มีทักษะการสื่อสาร มีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาวิชาการ มีการสร้างความร่วมมือ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

วิทิตา สุขท้วญาติ (2557) สรุปผลการวิจัยว่า กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำ ทางวิชาการ 3) การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ และ 4) การปรับปรุงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

ลือชัย ชูนาคา (2558) ได้นำเสนอกระบวนการการพัฒนาสมรรถนะการบริหาร วิชาการ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและดำเนินการประเมินก่อนการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการพัฒนาสมรรถนะ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อสถานศึกษา

พรพิพัฒน์ ตั้งจิตวัฒนากุล (2559) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดความต้องการพัฒนา 2) การวางแผนการพัฒนา 3) การเลือกแนวทางในการพัฒนา 4) การดำเนินการพัฒนา และ 5) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล

สรุป กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ขั้นตอนและกิจกรรมที่ออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้บริหารในด้านการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งรวมถึงการสร้างวิสัยทัศน์ การวางแผนกลยุทธ์การเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนา รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุด ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา 2) การวางแผนการพัฒนา 3) การดำเนินการพัฒนา 4) การประเมินผลการพัฒนา และ 5) การประเมินผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อสถานศึกษา

คุณลักษณะของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) กล่าวถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนั้นจะต้องมีลักษณะของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะเรียนรู้การจัดการและใช้เทคโนโลยี

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมั่นใจว่าครูและบุคลากรเป็นบุคคลที่พร้อมจะเรียนรู้

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ด้านบทบาทการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะวัดและประเมินบทบาทการเป็นนักวิชาการและการบริหารการใช้เทคโนโลยีโดยการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล

สรุป คุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการจัดการในสถานศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้นำทางวิชาการในการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ สภาพบริบทและความต้องการของผู้เรียน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียน มีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบดิจิทัล

ปกรณ ศรีสกุล (2567)ได้นำเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบดิจิทัลไว้ว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. Data - driven ดิจิทัลทำให้เราสามารถเก็บข้อมูลและนำมาใช้ได้อย่างไม่จำกัด เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดส่ง ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ ข้อมูล ความพึงพอใจของลูกค้า เป็นต้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำในยุคนี้จะต้องมีความสามารถในการนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กร

2. Vision คือ ทุกสิ่งทุกอย่างของดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นโอกาสในการแข่งขันและเพื่อแข่งขัน คุณต้องมีความเข้าใจในเทคโนโลยีและกลยุทธ์ที่สนับสนุนเป้าหมายของ องค์กรของคุณทั้งจากมุมมองระยะยาวและระยะสั้น ผู้นำดิจิทัลที่แข็งแกร่งมักจะมาจากภายนอกอุตสาหกรรมของคุณและนำความคิดที่สดใหม่มาสู่อุตสาหกรรม ซึ่งมันทำให้พวกเขาพร้อมที่จะเขย่า อุตสาหกรรมและสร้างความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริงที่เปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมนั้น

3. Experimental นับเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้นำยุคใหม่ ต้องเข้าใจว่าความล้มเหลวของการทดลองเป็นส่วนหนึ่งของนวัตกรรมธุรกิจในปัจจุบันต้องขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมเป็นหลัก ผู้นำที่ดีต้องสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานตัดสินใจเลือกได้อย่างสร้างสรรค์ เพราะเนื่องจากเราสนใจ แต่ผลลัพธ์เป็นหลัก จำนวนความล้มเหลวของการทดลองมีผลโดยตรงกับจำนวนนวัตกรรมขององค์กร

4. Talent Management ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กร รวมไปถึงการบริหารจัดการ และสร้างสมดุลของทักษะความสามารถให้เหมาะสมกับสถานการณ์ขององค์กร ณ เวลานั้น ๆ ตัวอย่าง เช่น องค์กรที่กำลังต้องการสร้าง S-Curve ใหม่

จำเป็นที่จะต้อง มีคนในองค์กรเน้นหนักไปทางความเป็นผู้ประกอบการและนักประดิษฐ์คิดค้นเป็นหลัก

5. Network & Collaborative Environment รูปแบบองค์กรแบบสายงานบังคับบัญชา เคยมีประสิทธิภาพในอดีต แต่ในปัจจุบันโลกปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา สายงานบังคับบัญชาอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในยุคดิจิทัล รวมไปถึงลดความสร้างสรรค์ในการทำงาน องค์กรที่มีลำดับ ขั้นตอนในการทำงานที่ไม่มากจนเกินไป จะส่งผลให้ผู้นำตัดสินใจแก้ไข ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่าง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

สรุป องค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล หมายถึง คุณลักษณะและทักษะที่สำคัญที่ผู้บริหารหรือผู้นำต้องมีเพื่อให้สามารถนำองค์กรหรือสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล ทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี การสร้างแรงจูงใจ ความยืดหยุ่นการพัฒนาวิชาชีพของบุคลากรและผู้บริหาร และการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้

สรุป

ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล เป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ยุคสมัยที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้และการทำงาน ผู้บริหารจึงต้องปรับตัวเพื่อนำพาองค์กรให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ มีความยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในด้านการศึกษาและเทคโนโลยี สิ่งสำคัญคือการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการพัฒนาองค์กร พร้อมทั้งการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมและสนับสนุนการพัฒนาของนักเรียนและครู ผู้บริหารควร มีทักษะในการสื่อสารและการสร้างความร่วมมือ เพื่อกระตุ้นการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย บทบาทสำคัญของผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล คือ เป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ผู้นำต้องเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ เป็นผู้สร้างวิสัยทัศน์ ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ทันสมัยและมีคุณภาพ เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งสำหรับผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถสร้าง

เครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบ
นิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
จำกัด.
- ดวงนภา เตปา. (2562). การพัฒนานาคู่มือการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านท่าบุญ
เรืองอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชเชียงใหม่.
- ปกรณ์ ศรีสกุล. ภาวะผู้นำในโลกดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2567 จาก :
<https://today.line.me/th/pc/article/Leadership+in+Digital+Era>.
- ปนัดดา นกแก้ว. (2562). ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษา ปีที่ 3 จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2550). ภาวะผู้นำ: ความเป็นไปในสังคมไทยและวิธีการแก้ไข
กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์. (2561). การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารวิชาการโรงเรียนพระ
ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
สยาม.
- พรพิพัฒน์ ตั้งจิตรวัฒนากุล. (2559). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบให้บริการของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหาร
การศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มัทนา วังถนอมศักดิ์. (2550). รูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลือชัย ชูนาคา. (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์
การศึกษาดุษฎีบัณฑิตสาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- วิฑิตา สุขท้วญาดิ. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษหน้าของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุกัญญา แซ่มชัย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- Flanagan, L., & Jacobsen, M. (2003), Technology leadership for the twenty-first
century principal, *Journal of Educational Administration*, 41(2).
- Glickman, C.D. (2007), *Supervision and instructional leadership : A
developmental approach* (7th ed.). Boston: Pearson.
- Kerdtip, C. (2006). Development model of education technology leadership fo
school administrators under the office of basic education commission In
southern Thailand. Doctoral Dissertation. Thailand: Songkla University.
- Nak Ai, N. (2006). The factors of E-Leadership characteristics and Factors
affecting E-Leadership effectiveness for basic education principals.
Doctoral Dissertation. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Polly, D. (2010). Preparing teachers to integrate technology effectively: The case
of higher order thinking skills (HOTS). Chapter to appear in
S.D'Augustono (Ed.).
- Wannasri, J.(2010). Academic leadership of school administrators. *Journal of
Education*. (Naresuan University, 12(1), 35-49.